

ORDASI ÁGNES

HELYZET, KOCKÁZAT, HASZON

EGY FIUMEI POLGÁR TÖREKVÉSEI ÉS LEHETŐSÉGEI
A 19. SZÁZAD ELEJÉN

Ervin Dubrović: *Andrea Lodovico Adamich cittadino europeo*, Museo civico di Fiume, Rijeka, 2019, 216 oldal

1840-ben a híres angliai tudós, Peter Evan Turnbull európai utazásairól *Austria* címmel egy kétkötetes munkát jelentetett meg, amiben fiumei látogatásáról is beszámolt. Turnbull útinaplójában a kikötővárosban négy évvel korábban szerzett élményeit az alábbiakban összegezte: „A város alsó részén, ami egy sík földszávrá épült közel a tengerhez, egy hosszú, széles és igen csinos utca található számos mellékutcával és remek épületekkel. Köztük a Teatro Nuovóval.¹ Ha azt kérdezitek, ki építette az a válasz: Adamitch úr. Ki építette a többi csinos középületeket? Adamitch úr. Ki építette ezeket a nagy magánházakat? Adamitch úr. Ki ültette ezeket a fasorokat? Adamitch úr. Ki építette ezeket a kitűnő utakat? Adamitch úr. Ki rendezte el azokat a gyönyörű rivákat? Adamitch úr. Röviden: ki adta meg mindazt a városnak, ami hasznosságával és szépségével az utazó szemében csodálatot kelt? Az egyetlen válasz, amit csak adni lehet: Adamitch úr. És én jól ismertem ezt a magán- és közéletben is kiemelkedő férfit. A saját szerencséjének kovácsa. [...] Fiume apja volt.”²

Turnbull sorai kétségtelenül leegyszerűsítők és jelentős elfogultságról tanúskodnak, azonban két dolog egyértelműen kiviláglik belőlük. Először is az, hogy Fiume az 1830-as évek közepén egy rendezett, polgárosodó városként jelent meg az angol utazó szemében. Másodsor, hogy *Signore Adamitch* különösen nagy szerepet játszott a korabeli Fiume arculatának kialakításában. Önkéntelenül vetődik fel a kérdés, ki volt ez a köz- és magánérenyekben oly kiválónak leírt *Signore Adamitch*, és vajon milyen koordináták mentén értelmezhető tevékenysége?

Ervin Dubrović, a Rijekai Városi Múzeum igazgatója 2019-ben olasz nyelven kiadott 216 oldalas kötetében első pillantásra ezeket a kérdéseket járja körbe. Mégsem „csupán” egy fiumei városatya életrajzáról van szó, hanem annál jóval többről. Egy olyan munkáról, amelyben a kontextusok és a korszak határokon átvélő kérdései legalább akkora súllyal jelennek meg, mint a

¹ Új Színház.

² TURNBULL, Peter Evan: *Austria, I. vol. Narrative of Travels*, John Murray, London, 1840, 320–321. p., idézi: DUBROVIĆ, Ervin: *Andrea Lodovico Adamich cittadino europeo*, Museo civico di Fiume, Rijeka, 2019, 207–208. p.

főszereplő, Andrea Lodovico Adamich³ (1766–1828). Ezt hivatott kifejezni a címben feltüntetett *cittadino europeo* jelzős szerkezet, amivel Dubrović könyvének kereteit is kijelölte. Mert ahogy Fiume nem tekinthető egy teljesen elszigetelt, a külvilágtól elzárt önálló világnak, úgy Adamich működése sem korlátozható csupán a multietnikus kikötőváros területére.

Éppen ellenkezőleg: Fiume és Adamich jelentősége kizárólag nemzetközi összefüggésekben mérhető le. Dubrović szavaival élve, Adamich korának tipikus hőse volt, a régi és új világ közötti gazdasági és társadalmi átmenetek korszakáé. Egy olyan éráé, amit könnyebb a nagykereskedők, bankárok és tőzsdéspekulánsok működésén keresztül leírni, mintsem a püspökök, lovagok és hercegek alakjának megidézésével bemutatni. Egy olyan *hős*, akiről a nemzeti történetírások nem emlékeznek meg: egy férfi, aki rajongott a szülőföldjéért, de hazájának a Horvátországot is magába foglaló Magyar Királyságot, illetve az egész Habsburg Birodalmat vélte.

Ezek a megállapítások a kikötőváros története iránt érdeklődő olvasók számára aligha tekinthetők újdonságnak. A Rijekai Városi Múzeum 2005-ben egy nagysikerű kiállítást szentelt Adamichnak és korának, Dubrović főszereksztésével és számos kutatóintézet közreműködésével pedig egy átfogó trilogia részeként egy sokszerzős, levéltári forrásokon alapuló kötet is napvilágot látott a témában.⁴

Az *Adamičevo doba*⁵ című munka mindenekelőtt azért érdemel figyelmet, mert lényegében ez az alapja Dubrović kronológiával, illusztrációkkal és névmutatóval gazdagított monográfiájának. Vagyis a szerző szintetizál, de nemcsak összegez, hanem újabb kutatásai eredményeinek felhasználásával releváns kérdéseket is megfogalmaz. Egészen pontosan azt, hogy a nagypolitika milyen változásokat hozhat az egyén életébe, és fordítva: az egyén milyen befolyást gyakorolhat a nemzetközi viszonyokra, hogyan érvényesülhet és vehet részt a folyamatokban, vagy legalábbis közvetlen környezete, szülővárosa sorsának és képének átforgálásában.

Dubrović ezekre a kérdésekre Adamich karrierútján keresztül 17 fejezetben ad választ. A vizsgálódása ezzel az európaítól a birodalmin át az individuuum szintjéig terjed, és nagy hangsúly esik a különböző szintek kölcsönös

³ Horvátul: Andrija Ljudevit Adamić.

⁴ Ennek a kiadványnak az összeállításában olyan elismert szakemberek vettek részt, akik évtizedek óta foglalkoznak Fiume történetének feltárásával. Többek közt a család-történetek és a város modernizációja iránt érdeklődő Irvin Lukežić és Igor Žić, a Rijekai Egyetem kutató-oktatói, Boris Zakošek, a Rijekai Állami Levéltár levéltárosa, továbbá a fiatalon, tragikus körülmények közt elhunyt William Klinger és Ress Imre, az MTA BTK (ma Eötvös Loránd Kutatási Hálózat) Történettudományi Intézet főmunkatársa említhetők.

⁵ DUBROVIĆ, Ervin (priređio): *Adamičevo doba. Riječki trgovac u doba velikih promjena*, Muzej Grada Rijeke, Rijeka, 2005.

egymásra hatására is. Bár a kötet alapvetően kronologikusan épül fel, a fő rendezőelv mégsem az időrend. Sokkal inkább Adamich magán-, közéleti és társadalmi szerepei, amiket akár egymással párhuzamosan töltött be.

Hiszen *Signore Adamitch* számos téren kipróbálta magát. A mindennapi nagykereskedő és vállalkozói kötelezettségei mellett pár évig építési írnokként dolgozott a fiumei kormányzásánál, majd élete egy későbbi szakaszában komoly diplomáciai és politikai célokat is kitűzött maga elé, melyek jelentős részét meg is valósította. Például elérte, hogy ideiglenes (!) tiszteletbeli angol konzullá nevezzék ki a kikötővárosba, beválasszák a községi tanácsba (Consiglio Comunale), valamint Ürményi Ferenc fiumei kormányzó hathatós támogatásával őt küldjék országgyűlési követként az 1825. évi pozsonyi diétára. Némi hiányérzetet kelt azonban, hogy a kötet csak nagyvonalakban tér ki Adamich családi kapcsolataira, holott a rokoni összeköttetéseknek releváns szerepe lehetett egy-egy pozíció megszerzésénél, vagy a különböző vállalkozások ügyleteinek intézésénél. Adamich kapcsolati hálóinak a jelentőségét egyébként Dubrović átlátja és munkája más részein hangoztatja is.

Mint a fentiekből is kiténik, Adamich édesapjához hasonlóan diverzifikált tevékenység folytatására rendezkedett be és idejekorán – a különböző jövedelemforrásaiból származó tőkeakkumuláció segítségével – már az 1800-as évekre valódi nagykereskedőnek számított.⁶ Ezzel valamivel megelőzte azt a generációt, amelyet Lengyel György és Bácskai Vera a magyarországi „vállalkozók előfutárainak” nevezett.⁷

De mi tette erre alkalmassá őt? A szerző Adamich sikereit népi, kereskedő-birtokos családi hátterére, kiváló kommunikációs adottságára, széleskörű (olasz, horvát, német, latin, angol) nyelvtudására vezeti vissza, de nem siklik el „főhőse” rendkívüli munkabírása, liberális gondolkodása, valamint gyors helyzetfelismerő és alkalmazkodóképessége felett sem.

Dubrović arra is kendőzetlenül mutat rá, hogy Adamich eredményességében négy tulajdonsága tűnik meghatározónak. A folyamatos haszonra, profitra törekvése; az önérvényesítése és állandó „sikeréhsége”; kapcsolatteremtő-képessége; továbbá az a pótolhatatlan transzfer-funkciója, ami legalább annyira tetten érhető a szellemi javak, politikai elképzelések közvetítésében és cseréjében, mint materiális vonatkozásban. Más szóval kifejezve, Adamich képesnek bizonyult arra, hogy potenciális partnerei számára nélkülözhetlenné tegye magát, és olyan szolgáltatásokat nyújtson, amelyeket más nem tudott.

⁶ Azaz vagyona és jövedelme egyszerűen több különböző forrásból érkezett be.

⁷ BÁCSKAI Vera: *A vállalkozók előfutárai*, Magvető Kiadó, Budapest, 1989, LENGYEL György: *Vállalkozók, bankárok, kereskedők: A magyar gazdasági elit a 19. században és a 20. század első felében*, Magvető Kiadó, Budapest, 1989.

Alkalmazkodóképességére és a profitérzékenységére nagy szükség is mutatkozott, hiszen a napóleoni háborúk átrendezték Fiume kereskedelmi kapcsolatait.⁸ A fegyveres konfliktus azonban, akárcsak Pest esetében, a kikötőváros életében sem csak negatív előjelű változásokat hozott.⁹ Röviddel azután, hogy a brit hadiflotta főhadiszállását Máltára helyezte át,¹⁰ Adamich jelentős mennyiségű kender, kétszersült (biscotti) és a hajóépítéshez kulcsfontosságú (tölgy)fa leszállítására kötött szerződést az angol kormánnyal, a külügyminisztériummal (Foreign Office) és a Brit Tengerészeti Tanáccsal (Navy Board).¹¹ Kihasználva, hogy Napóleon 1806-os kontinentális zárlata miatt Anglia komoly ellátási nehézségekkel és fahiánnyal küzdött, 1812-ben még azt is elérte, hogy a faimportra újabb, nagyobb volumenű szerződést kössenek. Ebben a megállapodásban viszont már azt is rögzítették, hogy ha nem tesz eleget kötelezettségeinek, minden ingó és ingatlan vagyonát lefoglalják.

A szankciók komolyságát jelzi, hogy bár Adamich késznek mutatkozott a szükséges a fát balkáni területekről beszerezni,¹² és – akár Fiume kárára – a Fekete-tengeren át is leszállítani, de vállalásait így sem tudta mindig teljesíteni. Ennek okai egyfelől a hadi és diplomáciai helyzet folyamatos változására és Fiume rövidebb 1805. évi, majd hosszabb 1809. évi francia megszállására vezethetők vissza. Másfelől az angol és francia részről egyaránt felbérelt kalózok portyáira, akik a semleges és/vagy a két hatalom protektorátusát élvező kereskedelmi hajókat sem kímélték. Példának okáért 1812-ben a Londonból hazafelé a kalózok elől menekülő Adamichot az Illír Tartományok (1809–1813) intendense tartóztatta le és záratta börtönbe az ellenséggel való együttműködés vádjával. A történet külön pikantériája, hogy a fiumei éppen az intendens hozzájárulásával utazott Angliába, hogy a tartomány lakosságának (akár az ellenségtől is) elegendő mennyiségű sót szerezzen és a kalózkodás meggátlásáról folytasson tárgyalásokat.

A szerző szerint az angolok és franciák bizalmatlansága nem tekinthető alaptalannak, mivel Adamich jövedelmeinek jelentős hányada közvetítőkereskedelmi tevékenysége mellett űzött csempészetből származott. Egyúttal még jobban tartottak attól, hogy a fiumei nemcsak az árucikkek szállíttatá-

⁸ Fiume kisebb megszakításokkal 1809. évi francia megszállásáig a Magyar Királysághoz tartozott, 1813 és 1822 között pedig közvetlenül Bécs irányítása alatt állt.

⁹ Vö. BÁCSKAI: *i.m.*

¹⁰ A sziget azon kívül, hogy lehetővé tette a francia hajók mozgásának felügyeletét és korlátozását, Fiuméből is sokkal megközelíthetőbbnek bizonyult.

¹¹ Noha a Határőrvidék és Szlavónia fában bővelkedő mivolta ismert volt a britek előtt, a szállítás körülményessége, lassúsága és magas ára miatt nem érte meg az angol kormánynak, hogy a horvát erdők nyersanyagát Fiumén keresztül szerezzék be.

¹² Adamich balkáni, elsősorban boszniai és albániai utazásokat folytatott az olcsó és nagymennyiségű fa beszerzése érdekében.

sában működik közre, de az információk áramoltatásában is. Hasonló kétségek az osztrákokban is felmerültek, amit mi sem bizonyít jobban, minthogy a francia és angol titkosrendőrök mellett 1810-ben Andrea Dorotich, a zágrábi titkosrendőrség vezetője is hosszas feljegyzésekben számolt be a bécsi udvarnak Adamich megbízhatatlan üzelmeiről és gyanús viselkedéséről. Mindennek ellenére – ha kisebb megszakításokkal is – 1828-ban bekövetkezett haláláig Adamich maradt a kelet-adriai partvidéken élő társadalmak alapszükségleteiről gondoskodni képes egyik legfontosabb tényező, az angoloknak pedig az egyik legmeghatározóbb faimportőre. Igaz, mikor 1814-ben tiszteletbeli *állandó* konzulválasztásra került a sor, a britek Adamich korábbi üzlettársát, a megbízhatóbbnak ítélt, angol származású John Leardot preferálták.

Dubrović Adamich reakcióiból és látszólagos inkonzekvenciáiból két következtetést von le. Először is azt, hogy érdekeinek érvényesítésében – akár kéz kezét mos alapon – nagyban támaszkodott személyes összeköttetéseire és *szövetségesi* lobbijére. Másodszor, hogy a fiumei ízig-vérig kereskedőnek, üzletembernek született, aki minden helyzetben a kínálkozó alkalmat és a lehetőséget kereste. Vagyis lojalitása nem államokhoz, nemzetekhez vagy hatalmakhoz fűződött elsődlegesen, hanem a reális és remélt haszonhoz, amelyeket a szolgáltatásaiért cserében várt el. Dubrović attól viszont feltehetően tartózkodik, hogy Adamichot opportunistának vagy haszonlesőnek nevezze és talán némi felmentő jóindulattal azt is nyomatékosítja, hogy főhősének működése végeredményben szeretett szülővárosa fejlődését, Fiume korai polgári átalakulását segítette elő. Sőt, lényegében úgy vélekedik, hogy az első igazán nagyszabású beruházások is Adamich kezdeményezésére indultak meg.

A szerző Adamich városfejlesztő és -gyarapító hatását a fiumei fontosabb infrastrukturális, közlekedéspolitikai nézeteinek ismertetésével szándékozik igazolni. Példának okáért felelegeti, hogy Adamich mindent elkövetett a Kulpa-folyó hajózhatóvá tétele, valamint a katonailag és kereskedelmileg primer fontosságú Lujza-út állami megváltása érdekében, valamint nagy erővel szorgalmazta, hogy Fiumét hinterlandjával vasúti sínekkel kössék össze. Dubrović ugyanakkor felhívja a figyelmet, hogy az Adamich által leginkább támogatott Sopron–Zágráb–Fiume vonal létrehozása nem Magyarországnak, hanem az egész Habsburg Monarchiának kedvezett volna. A fiumei törekvése azonban nem meglepő, mivel a politikai határokat életvitelszerűen „átugrálva” Fiume jövőjét eleve a birodalom majdan létrehozandó közös gazdasági rendszerébe integrálva képzelte el. És hogy miért? A válasz egészen triviális: a tágabb fizikai, gazdasági és jogi keretek egyszerűen több üzleti lehetőséggel kecsegtettek számára.

Hasonló mondható el Adamich azon tervéről, amellyel Bécsset, Wiener Neustadtot és Sopront egy mesterséges hajózható csatornával akarta összekapcsolni, illetve a Fiume–Cattaro hajózási útvonalról, amellyel a Bécs és a Levante közti áru- és személyforgalmat, valamint az információáramlást kí-

vánta felgyorsítani. Miután 1822-ben Fiume ismét közvetlenül magyar közigazgatás alá került, Adamich fő pártfogója, Ürményi Ferenc kormányzó és személyes jó barátja, Széchenyi István hatására már lényegesen nagyobb figyelmet fordított a magyar állam közgazdasági fejlesztésére és a kikötőváros szükségleteivel való összehangolására. Szemléletesen jelzi ezt az *Észrevételek* című munkája és a „Magyar Kereskedő Társaság” koncepciójának kidolgozása. Adamich kezdeményezései azonban csak részben, vagy egyáltalán nem valósultak meg. A kudarcokat Dubrović az arisztokrácia elzárkózásának, valamint társadalmi helyzetükkel és előjogaikat védő – *horribile dictu* szűklátókörű – mechanizmusával magyarázza. Továbbá azzal, hogy a feudális, földbirtok-centrikus gondolkodásukkal nem tudtak mit kezdeni a polgárosult, liberális mentalitású fiumei kereskedő új távlatokat kitzűző javasolataival.

Dubrović kiemeli, hogy Adamich előrelátása más vonatkozásban is megnyilvánult. Például 1791-ben Giuseppe de Orlando helyi patríciussal egy bank alapításához kért támogatást a magyar országgyűléstől. Bár a pénzintézet nem jött létre, Adamich vállalkozókedvét nem vette el a kudarc. Üzletei számára Fiumén belül és kívül egyaránt folyamatosan telkeket vásárolt, Mrzla Vodícán egy postahivatalt és egy üveggyárat alapított, a kikötővárost Sušák községtől elválasztó Rečina–Fiumara határfolyó bal partján fekvő Lučícán pedig előbb egy malom tulajdonjogát szerezte meg, majd annak szomszédságában 1821-ben létrehozta saját papírgyárát, az úgynevezett Harterát.

Dubrović nagyon helyesen hangsúlyozza, az 1820-as évek végén egy új korszak köszöntött be. A modern gépekkel működő gyárak, a nagyipar ropant mennyiségű energiát és tőkét, szakértelmet, újfajta vállalkozói szellemet és munkaszervezést, de legfőképpen koncentrációt és specializációt igényeltek. A sokrétű és számos üzletben érdekelt, immár a hatvanadik életévét is betöltő Adamich viszont ezen kritériumoknak már aligha felelhetett meg. Világosan példázza ezt, hogy a kizárólag kézimunkást alkalmazó Hartera hamar deficitessé vált, majd 1827-ben a tőkeerős angol Walter Crafton Smith és a francia Karl Meynier birtokába ment át. A két külföldi vállalkozó az üzemet teljesen átszervezte és a Smith és Meynier-féle kir. szab. papírgyár név alatt – Magyarországon elsőként – egy modern, angol rendszerű gépesített papírgyárat rendezett be.

Noha a kötetből közvetlenül nem derül ki, de társadalom- és gazdaságtörténeti relevanciájuk miatt két további tényező is említést érdemel. Egyfelől az, hogy Adamich unokája, a fiumei podestái¹³ méltóságát csaknem 25 éven át betöltő Giovanni Ciotta, Edmèr (Edmonda) nevű lányát a papírgyár tulajdonosának fiához, Charles (Carlo Giorgio) Meynierhez adta feleségül 1885-ben. Másfelől az, hogy mindazon információk, amelyek Adamich birtokainak és vállalkozásainak hollétéről tájékoztatnak, azt is megmagyarázzák, hogy miért

¹³ Fiume városának és kerületének polgármestere.

támogatta olyan lelkesen a gyakran árvizekkel fenyegető folyó mielőbbi szabályozását, illetve a két település acélszerkezetes függőhíddal való összekapcsolását.¹⁴ Igaz, ahogy Dubrović többször is visszatér rá, az is vitathatatlan, hogy Adamich elképzelései a közjó és a szélesebb közérdek szempontjai is kifejeződésre jutottak.

Éppen ezért a szerző szintén meghatározónak tartja Adamichnak a társadalmi élet javítására, a helyi lakosság egzisztenciális viszonyainak és az általános műveltségének emelésére fordított erőfeszítéseit. Dubrović ezzel kapcsolatban elsősorban Adamich saját maga által tervezett és finanszírozott színházát, az 1805-ban átadott Teatro Nuovót hozza fel, de Laval Nugent tábornok Trsat-kastélyának megszerzését és múzeumká alakításának stációit is ismerteti. Dubrović szintén nagy figyelmet szentel Adamich egyéb próbálkozásainak. Többek közt annak, hogy fonodájával az országos és a külföldi vitorlások vászonszükségleteinek kielégítésén kívül az alsóbb társadalmi rétegek felkarolását is célul tűzte ki. Például a szegény sorú családok gyermekeinek iskoláztatásával, amivel egyben a „patria” számára kívánt hasznos munkaerőt biztosítani.¹⁵

A térben mobilis Adamich nemcsak fizikailag és anyagilag, de társadalmilag is előrébb kívánt jutni. Ez nem ment olyan egyszerűen, mivel a kereskedőpolgári származású fiúmei előtt a társadalmi határok gyorsan felhalmozódó vagyona és terebélyesedő szociális hálója ellenére sem nyíltak meg könnyen. Jól példázza ezt, hogy már a város patríciusai közé csak harmadik próbálkozásra vették fel, ami azt is megmagyarázza, hogy Adamich miért csak 1803-tól vett részt a helyi községi tanács (Consiglio Comunale) munkájában.

Adamich még nemesi címére is csak körülményesen, megszakításokkal és az úgynevezett „taxa”¹⁶ megfizetésével tehetett szert.¹⁷ Már csak azért is, mert a közfelfogás szerint nemességet kizárólag „patrióta”, hazafias tettekkel, és nem kereskedői ügyletekkel lehetett kiérdemelni. Ress nyomán Dubrović arra a következtetésre jut, hogy Adamich valószínűleg méltatlannak érezhette az eljárás lefolytatását, ezért – a kor szokásaival ellentétben – az 1827-ben elért nemesítését nem hirdette ki nyilvánosan. Kiegészítésképpen jegyzendő meg, hogy Adamich kimondottan öntudatos, saját kvalitásaival és különleges befolyásával tisztában levő, remek diplomata volt, amit a kötetben közölt levélrészleteinek retorikája is igazol.

¹⁴ Bár Adamich terveiből helyben nem valósult meg semmi, rajzai és alapkoncepciója nagy hatást gyakorolt Széchenyi Istvánra és a Lánchídra.

¹⁵ A kötetből nem derül ki, hogy itt a kifejezés pontosan mire vonatkozik, de joggal feltételezhető, hogy Fiumére és közvetlen környezetére.

¹⁶ Nemesítésért kiszabott díj.

¹⁷ Ress Imre Adamich tervével, országgyűlési szerepével, illetve nemesítésével egy magyar nyelven megjelentetett tanulmányában is foglalkozik. Ress Imre: *Kapcsolatok és kereszttutak*, L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2004, 29–61. p.

Összességében elmondható, hogy Dubrović kötete logikus, olvasmányos, könnyen befogadható szintetizáló munka. Nagy érdeme, hogy bár a könyv homlokterében Andrea Lodovico Adamich pályáivének felvázolása áll, a szerző nem feledkezik meg a meghatározó kérdésekről és a kontextusokról. Így Adamich karrierútját nem leíró jellegű, kronologikus sorrendben felépített eseménytörténetként rekonstruálja, hanem mondanivalóját problémák, szerepek köré rendezve, viszonylagos távolságtartással tárgyalja. Ily módon Dubrović nemcsak főhőse életútjának főbb állomásait, fordulópontjait ábrázolja, hanem számos adalékkal járul hozzá a korabeli Fiume urbanizációjának, modernizációjának megismeréséhez, polgárosodási folyamatának megértéséhez, valamint állandóan változó nemzetközi helyzetének reálisabb megítéléséhez. Bár a szövegben a „tudástranszfer”, a „transznacionális”, a „birodalmi” vagy éppen a „globális”, manapság kifejezetten divatosnak számító varázsszavak nem fordulnak elő, némi túlzással kijelenthető, hogy a kötet a birodalmi életrajzok kategóriájába is besorolható. Hiszen a „szubjektív cselekvő”, Adamich aktív kereskedelmi tevékenysége, határokon átívelő kapcsolatrendszere, valamint otthonának, a multietnikus Fiumének földrajzi fekvése és kikötővárosi mivolta eleve magában hordozza annak lehetőségét, hogy biográfiája hasznos eszköz lehessen a New Imperial History szempontjait érvényesíteni kívánó vizsgálódásokban.¹⁸ Vagy éppen, hogy mintaként szolgálhasson más fiumei személyek kontextualizált, valódi nagy történeti kérdéseket feszegető életrajzának megírásában.

¹⁸ A birodalmi életrajzról részletesebb összefoglalás L.: CSAPLÁR-DEGOVICS Krisztián: A műfaj, amelyben a magyar történetírás megkezdte a felzárkózást a nemzetközi elvárásokhoz, *Múltunk*, 2018/2., 259–271. p., <http://epa.oszk.hu/00900/00995/00055/pdf/EPA00995_multunk_2018_02_259-271.pdf> (letöltve: 2022. 08. 25.).